

Kako naj misli potem ponižni učence teh velikih mož? Tako sledi namen teh vrst samoposebi.

Bazmerje med čitateljem in pisateljem more biti kvečjemu podobno očetu in sinu, ki se je povrnil po dolgem času zopet v domače naročje. Oče poslušal ravno tako zvedavo in enako interesovan tam, kjer mu pripoveduje sin znane stvari, kakor tam, kjer mu govori o neznanih krajih ali premembah in novinah mest, ki vežejo nanje njega samega stari in dragi spomini. Časih dvomljiv nasmeh, časih pohvala — oboje je sinu v enako plačilo.

Ako ima vsak delavec pravico, da si izbere najlažje opravilo, je dvomljivo. Ali opravičljivo je, če poseže samo po tisti nalogi, ki ji smatra samega sebe kos.

Na dlani leži, da je vse kaj drugega, govoriti o literarni zgodovini narodnega gospodarstva kakor o zgodovini gospodarskega življenja človeka vobče. Razvrstimo produkte leposlovnih literature drug poleg drugega, tako kakor so si kronično sledili, si moremo napraviti iz te razvrstitve vsaj deloma rekonstrukcijo kulturne zgodovine človeka. V veliko večji meri velja to o literaturi narodnega gospodarstva. Res je, da posamezni proizvodi tukaj ne bleste genialne umetnosti, ali zato imajo tudi to pozitivno vrline, da ne črpajo toliko iz svoje fantazije, ne pretiravajo v taki meri, kakor zahtevamo in je v navadi pri pesnikih.

Gospodarska literatura je v jako tesni zvezi z gospodarskim življenjem. Vsi količkaj važni pojavi na tem polju so rodili veliko slovnata, velikim preobratom je pripravljala teoretično pot le ta literatura. Govoreč torej o nji, se mora ozirati avtor neprestano na istočasne gospodarske razmere, ker edino z oziranjem na te moremo govoriti, ceniti in presojevati njene proizvode. Umetniške vrednosti liki leposlovlje ta literatura nima. Njeno veljavo cenimo uro po merilu, v katerem je skladno z resničnimi in danimi gospodarskimi razmerami tiste ali kasnejše dobe.

Nadalje je podano s temi produkti že obenem ogrudje delu, ki ga je podvzel pisatelj, in ta motiv je bil pač zanj odločujoč, kar si je lahko tolmačiti. Izročil mu je načrt in material. Vse vprašanje je sedaj, ali zna s tem kaj započeti in kako trdna bo ta stavba. Faktorji, ki so deloma neodvisni od človeške volje, bodo presojevali njeno vrednost.

Zidarček stoji na tleh in premerja v zraku višino. V mislih si postavlja nadstropja, njih oddelke, medsebojne zveze, motno se mu kaže pred očmi že cela podoba — bo v njegovem sreč podobno veselje in zadovoljstvo tudi tedaj, ko bo stavba končana? Z velikim načrtom pričnemo svoja dela, toda meso je slabo; in iz grenkim usmevom odložimo pero po zadnji besedi.

V Londonu, dne 18. novembra 1909.

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

Jubilejska samopomoč. Dne 13. t. m. je umrl član Leopold Armič v Ljubljani. — Gospe vdovi sem takoj izplačal 472 K. Prosim tiste člane, ki še niso vplačali za slučaj Arko in rezervni fond, da prilože še 2 K, oziroma 4 K. Drugim članom, ki so pa že plačali, pošljem polovice, da vplačajo 2 K 10 h, oziroma 4 K 20 h. „Samopomoč“ šteje sedaj 235 članov. Pristopajte! Več ko nas bo, bolje je! Predsednik.

Kranjsko.

Slovensko deželno učiteljsko društvo priredi v soboto, 29. t. m. ob pol 8. zvečer, v Narodnem domu (priliteži na desno) svoj letošnji 3. poučno zabavni večer, ki bo na njem predaval g. dr. Gregor Žerjav o narodnem gospodarstvu. Gosti dobrodošli!

Štajersko.

Učiteljsko društvo za politični okraj Ljutomer je zborovalo dne 13. januarja t. l. Dasi je bil napovedan občni zbor, se je zbralo zaradi slabe poti vendar samo 17 tovarišev in tovarišic! — Predsednik Tomažič otvori zborovanje in da najprej na glasovanje, se li naj vrši ob tej razmeroma slabih udeležbi občni zbor ali pa le navadno zborovanje. Ker se večina izreče za občni zbor, preide predsednik na dnevni red; vsem tovarišem in tovarišicam želi v novem letu najboljših uspehov tako v šoli kakor v izvenškem delovanju. Spominja se 50 letnice našega stanovskega glasila „Učit. Tovarisha“, naglašajoč, da njegov jubilej najlepše proslavimo s tem, da ga vsak zaveden tovariš naroči in priporoča. Posebe omenja predsednik, da je bil pred kratkim g. ravnatelj Robič odlikovan s kolajno ter mu čestita.

G. Robič, ki je bil v minulem letu trojni jubilar, je po svojem 40 letnem delovanju zaslužil pač še lepše odlikovanje; lastna in tovarišev zavest, da je v tej dobi storil premožen vpriid šoli, društvu in narodu, nadalje priznanje in vdanost od naše strani naj mu nadomesti začasno ono, s čimer se ga dozdaj od višje strani niso počastili. Predsednik mu v imenu društva izrazi željo, da še dolgo vztraja v svojem plodonosnem delovanju, vsi prisotni pa zaključijo trikratni „živio“!

Nato prečita tajnik zapisnik o zadnjem zborovanju. Ker je poročilo o tem v našem glasilu izostalo, predlaga tov. Cvetko, da se izvoli stalen poročevalec; volitev določi predlagatelj. — Predsednik prečita pismo tov. Klemenčiča od Sv. Trojice v Slov. goricah, ki mu še baje nekateri tovariši dolgujejo malenkost 1 K za poslano jim knjigo „Sadjarstvo“ ter prosil, da mu to čimprej vpošljejo, ker ima itak deficit. Častna dolžnost! Tov. Cvetko podarja, da je pisatelj zbral v tej knjigi res najboljše nauke iz sadjarstva, ki so jih nabrali on in priznani pomologi iz praktične izkušnje; zato jo priporoča v nakup za učit., solarske in ljudske knjižnice, zlasti pa učencem višje stopnje kot vadnemu v življenje. Pozivu „Zaveze“ jugosl. učiteljskih društev“ se odzove društvo s tem, da naroči za mariborske učiteljske 1 iztis „Učit. Tovarisha“. — Zatem pridejo na vrsto običajna poročila. Društvo šteje na papirju 47 članov, a mnogo jih ne plačuje udnine in posledica bo, da se bodo morali izčrtati. Obžalovanja vredna umazanost! Teh par kronic bo v interesu stanovske organizacije vendar vsak zimoget! — Dohodki v l. 1909. so znašali 226 88 K, izdatki 177 36 K, torej je prebitka v blagajnici 49 52 K. Poleg tega še ima društvo svoj rezervni fond v znesku 1177 23 K. Tajniku in blagajniku se izreče hvala za res vzorno opravljanje poslov in da slednjemu odveznica. — Nato se sklene na predlog tov. Kryla, da se založi iz rezervnega fonda priročna knjižnica za učence, ki bo vsebovala vse važnejše zemljepisne in zgodovinske podatke, kakortudi vpadajoče pravljice in pripovedke v pospešitev domoznanstva ljutomerskega političnega okraja. Po razprodaji knjizic se fond zopet izpopolni. Ker za nabiranje takega gradiva obstoji že od lani poseben odsek, a še do danes ni podal dokaza o svojem delovanju, se izvoli ravn. Robiča načelnikom odseka s prošnjo, da izkuša dobro stvar pospešiti. Vsak tovariš pa naj v svojem okolju nabira, kar mu je domoznanstva spleh na razpolago, da se olajša odseku delo ter da dospemo čimprej do tako potrebnega in velevažnega učila. — Knjižničarju (ravn. Robič) izreče predsednik posebno zahvalo, da je končno uredil društveno knjižnico. — Tov. Zacherl omenja kot pevovodja, da je pevski zbor kakortudi orkester na lok sicer parkrat povoljno nastopil, lahko pa bi bila pela in godla še večkrat. Priporoča več vneme za pevske vaje ter predlaga, da si društvo ustanovi lastni notni arhiv. H koncu poroči predlaga tov. Mavrič, da si društvo omisli spominsko knjigo. Sprejeto. Zgodovino društva obljubi sestaviti ravn. Robič, to lepo vpisati tov. Čeh.

Tov. Cvetko naglašaja, da se tako predsednik kakortudi drugi činovniki vzorno izvrševali svojo dolžnost in predlaga, da se izvoli za l. 1910. po vzkliku dosedanjih odbor, ker ni vzroka, da bi želeli udje kake izpremembe. Predlog se sprejme.

Predavanje tov. Cvetka o Družovičevi metodi petja in njegovi Pesmarici se mora zaradi pohnega časa preložiti na prihodnje zborovanje. Preide se k slučajnostim. Ravnatelj Robič da v vednost, da je društvo „Heimat-schutz“ deželno in se hoče ozirati tudi na slovensko narodnost. Pri ustanavljanju podružnic (Ortsgruppen) hočejo Nemci delovati složno s Slovenci. Za ustanovitev take podružnice je treba najmanj 10 članov (2 K udnine!); na vabilo tov. Robiča je takoj prijavitilo 10 tovarišev svoj pristop. — Zatem društvo še pogovori o odloku c. kr. dež. šol. svečta štajerskega, da se naj v deželi nameščajo kot učitelji in učiteljice samo oni kandidatje in kandidatinje, ki absolutno jako štajersko učiteljsko. Prakticiranje tega odloka bi pomenilo za starše in slovenske absolvente kršenje pravic, ki so jim zajamčene po drž. osnovnem zakonu. Kaj dela „Zveza slov. štajerskih učiteljev in učiteljic v Celju“, da še ni precizirala svojega stališča napram temu odloku, kje so drugi merodajni faktorji? — vpraša društvo in pozivlje prvo, da stori svojo dolžnost, ono samo jo tudi hoče. Prihodnje zborovanje se določi na dan 10. februarja 1910. z motivacijo, da učitelj in učiteljica, ki ima v sebi kaj stanovske zavesti, častiljublja, čuta za celokupnost in „zbordušo“ ter noče v tem ali onem gnezdu pasti na vsakdanji prozaiki nivó okolice, jedva čaka prilike, da se razgovori in duševno razvedri v družbi tovarišev-sotrinov. To v blagohotno razmišljanje vsem onim tovarišem iz bližnje okolice, ki se jim zborovanj posečeni menda ne ždi vredno.

Slovenjebistriško učiteljsko društvo. Naše društvo je imelo svoj letni občni zbor dne 13. t. m. v slovenski Bistrici; vzlic slabemu vremenu je bila udeležba prav povoljna. Predsednik tov. Kokl pozdravi v nagovoru zborovalce ter posebno profesorja Lavtarja s hčerko, akademika Pirkmarirja in častnika Mejoviška.

Po prečitaju zadnjega zapisnika omenja tov. predsednik dole dopise: Odlok c. kr. namestništva v Gradcu, glasom katerega se

odobrijo nova, modernejša pravila društva, dopis prof. Lavtarja, ki se je drage volje odzval odborovemu povabilu za predavanje in dopis „Zaveze“ glede prispevka obrambnemu odseku „Zaveze“. O slednjem bo društvo sklepalo pri marinem zborovanju.

Za tem je prišlo predavanje profesorja Lavtarja iz Maribora. V sicer kratkih a jedrnatih potezah nam je očrtal autor najnovjših računice svojo metodo, ki se je izkritelizirala v njegovih mislih in dolgi dobi smotrenejga in naspornega dela. Preko mnogih zaprek se je končno njegova ideja njemu in vsem pristajem njegove metode v radost realizovala, računice so dobile aprobacijo naučnega ministrstva. S tem je led prebit, in smelo trdimo, da je dobilo slov učiteljstvo, tudi ono, ki ni pohajalo mariborskega učiteljskega, z Lavtarjevimi računnicami in navodili izborna sredstvo za uspešnejše poučevanje te discipline. Posebne važnosti in učiteljstvu dobrodošla novost v prvem delu Lavtarja je popolno ignoriranje merjenja in deljenja v elementarnem razredu.

Po končanih izvajanjih je zahvalil gosp. profesorja tovariš predsednik in imenu navzočih, ki so ves čas z napeto pozornostjo poslušali predavanje.

Iz blagajniškega poročila posnemamo, da je imelo društvo v preteklem letu 132 K 61 h dohodkov in 76 K 15 h izdatkov. Na predlog tov. Svetlina so račune pregledali in odobrili tov. Hinterlechnerjeva, Stegnarjeva, in Kopriča.

Za društveno leto 1910 so bili izvoljeni v odbor: Jože Kokl, predsednik; Milan Vršič, podpredsednik; Amalija Vobičeva, tajnica; Ljudmila Schreinerjeva, blagajničarka; odbornikom pa Ana Westerjeva, Seb. Krotký in Anton Špan.

Prihodnje zborovanje se vrši meseca sušca.

Srednješkolski vestnik.

**** Drugi roditeljski večer na II. državni gimnaziji se je vršil v sredo, dne 19. t. m., ob 6. zvečer.** K predavanju došlo mnogobrojno občinstvo je napolnilo prostorno risalnico do zadnjega kotečka. Začasni vodja gimnazije, šolski svetnik dr. Janko Bezjak, je nadaljeval svoje zanimivo predavanje o vzgajanju in gojenju dolžnostnega čuta in dolžnostih sploh. Po pozdravu je v kratkih besedah očrtal jedro predidotega predavanja in je pričel obravnavati, kako naj vzgajajo starši in stanodajaleci pri mladini čut za dolžnosti. — Prihodnji roditeljski sestanek na II. drž. gimnaziji, ki odločno prvič v tem oziru, se vrši meseca februarja.

**** Proforski izpit je napravila z odličnim uspehom na dunajskem vseučilišču prva Slovenka Albina Zalarjeva.**

Politiški pregled.

*** Silno napredovanje „Südmarke“.** L. 1906. je imela „Südmarka“ K 181.255 91, l. 1907. K 262.485 64, l. 1908. K 433.408 97 in l. 1909. že K 509.299 30 dohodkov. Torej tekem treh let potrojeno dohodki.

*** Rusija zbira vojaštvo na avstrijski meji.** Ruska vojna uprava pošilja neprestano nove voje na avstrijsko mejo. Število ruskih vojakov ob avstrijski meji nasproti Brodu znaša več tisoč. Na železniški postaji Radzivilow je pripravljenih veliko število vagonov za transport vojaštva. Na kolodvoru se nahaja popoln park železniških sanitarnih vozov. Revizija v Radzivilowu je silno poostrena.

*** Konferenca jugoslovanskih socialistnih demokratov v Belgradu.** Minole dni se je vršilo zborovanje zastopnikov jugoslovanskih socialistnih demokratov. Na konferenci so bili zastopani tudi slovenski socialisti po dr. Henriku Tumi. Konferenca se je vršila v smislu druženja jugoslovanskega proletariata v dosego politične moči za boj proti zlorabi kapitala tujih držav, ki se kosajo za balkanske države v nesrečo prebivalstva. Konferenci sta predsedovala Bolgar Blagojev in Slovenec dr. Tuma.

*** Korupcija na Hrvaškem.** Iz Friedjungovega procesa znani krivoprisežnik Dorotka pl. Ehrenwall, šmek barona Baucha, je prevzel agencuro posle za nameščanje učiteljstva. Dobro mesto dobi vsak učitelj, ki se zaveže vstopiti v ustavno (madjaronsko) stranko, delati pri bodočih volitvah za njene kandidate in denuncirati pristaše hrv.-srbske koalicije. No, z Rauchom utegne pasti tudi taka korupcija.

*** Poslabšanje šolskega nadzorstva** v saleburskem deželnem zboru so klerikalci vložili predlog, po katerem naj bi po celi deželi vsi člani krajin šolskih svetov dobili pravico, biti navzoči pri šolskem pouku. Poslanec sodrug Preussler je odločno protestiral, da se hoče uvesti takšna špijača v šolah, kateri je pravi namen spraviti učitelje pod komando fajmoštrov in kaplanov. Klerikalna večina je sprejela predlog, prav tako kakor na Kranjskem!

Obrambni vestnik.

*** Učitelji — goljufi!** Za takšne nas vsaj morajo imeti vsenemški davkarski uradniki pri Sv. Lenartu v Slov. gor., kakor sta Grejan (Krajan) in Darniatseh. Ko so te dni

hoteli nekateri učitelji vzdigniti svoje težko prisluzene starostne doklade, jim jih ti gospodje niso hoteli izplačati, češ, gebührt Ihnen nicht, haben schon behoben! In kako sirovo se je šulverajski agitator Grejan vedel! Neko učiteljico je nahirulil kakor svojega psa. Gospod Grejan, to je nesramno sumničenje slovenskega učiteljstva. Mi smo prepošteni, da bi nas mogel kdo goljufije obdolžiti. Vse pomote ste krivi le Vi in Vaš janičar Darniatseh, ki hočeta jesti slovenski kruh, pa nista zmožna toliko slovenskega jezika, da bi znala razločevati, kaj so starostne doklade in kaj so desetletnice. Le malo manj gorečnosti za Schulverein in njegove prireditve in učita se slovenskega jezika, če hočeta službovati v slovenskih krajih, pa vama slovenske pobotnice ne bodo delale nikakršne preglavice in sitnosti. Malo narodne zavednosti pa kažejo oni učitelji, ki se odlikujejo z nemškimi pobotnicami.

Učiteljski vestnik.

Učiteljski vestnik v pomislek. *)

Piš F. K.

I.

izobrazba, ki jo nudi učiteljsko gojencu, je nepopolna, pomanjkljiva na strokovnem kakor tudi na polju splošne izobrazbe. Razmeroma s plačo, ki jo dobivajo učitelji, bi človek nevoljno vzklivil: še to je preveč! Ali računati je, da se bodo razmere v gotovem času tudi izpremenile in kar je glavno: m n o g i s e n e m o r e i z o g u i t i s t a n u, k i s e z a n j p r i p r a v l j a, i n č e j e ž e p r i m o r a n v t o, p o t e m j e n j e g o v a d o l ž n o s t, d a j e v s t r o k o v n e m o z i r u d o b r o p o d k o v a n i n t o i z e n o s t a v n e g a o z i r a, d a z a d o v o l j i s v o j e p r e d s t o j n i k e p a t u d i l j u d s t v o, k i m u j e i z r o č i l o v o s k r b o s v o j e n a j d r a z j e — d e c o.

Drugo pa je, da se zahteva od učitelja več kot od vsakega inteligenta, ki ima opraviti z ljudstvom. Kdor hoče med ljudmi imeti vpliv, mora biti vsaj deloma doma na raznih znanstvenih poljih, da more odgovarjati stavljenim vprašanjem radovednega ljudstva. Potrebno pa je tudi za svojo nadaljno naobrazbo postaviti temelj, zakaj nevarnost je, da, kdor si tega ne ustvari v dijaških letih, si ga kasneje tudi ne; brez temelja pa je vsaka stavba nemogoča; kdor pa ne napreduje, nazaduje. To bi bil pogibelj učiteljstvu, njega vplivu, pa tudi vsemu kulturnemu razvoju med narodom.

Šola torej v te vrste ne da vsega. Vrzeli, ki vam jih je, tovariši učiteljski, izpolniti že v dijaških letih, mi je omeniti in vas opozoriti na najvažnejše. Storitom to, da vam ne bo šele življenje moralo povedati, da je strokovna izobrazba v nje temeljih nepopolna, kakor vam jo nudi šola. Da je plul duh moderne kulture, znanosti, njih razvoja in vpliva na življenje mimo vas, ne da bi o tem v šoli kaj slišali. Povedati pa mi je obenem, da je mnogokrat odvisno od stopnje naobrazbe učitelja tudi njega gmotno in socialno stališče. Faktum je, da je mnogi, ki ni upošteval temeljnih faktorjev socialnega stanja, že bridko proklinalj svoja brezdelna zapravljena dijaška leta. Marsikatero bridko uro prinese takim tudi mnogokratno neumevanje reformnih pojavov, njih vzroka in njih smotra v stroki sami, ki so ji posvetili, pa tudi na polju drugega znanstva ali bodisi pojavov v socialnem življenju.

Tovariši! Ko pride čas žetve vaših idej, glejte, da ne bodo prazne vaše sejavnice in da vam bo znana pot, znan način in smoter dela! Od nikogar ne pričakuj ljudstvo več kot od učitelja, nihče drugi ne bo vodil naroda k osamosvojitvi, k svobodi, k sreči kot učitelj, saj „vzgoja mladine zagotavlja in določuje prihodnost naroda“. In ker je vaša naloga tako vzvišena, se morate vestno pripraviti nanjo. Izpolniti vrzeli, ki vam jih pušča šola, je vaša dolžnost. To storiti pa je mogoče edino s samoizobrazbo. Potom samoizobrazbo do širšega temelja strokovne in splošne naobrazbe!

Kot rezultat in njega slednje konsekvence eksaktnih in drugih znanosti se je reforma zanesla v življenje. Preobrat v metodah in zistemih je odprl nove perspektive, pokazal nove naloge, nove smotre. Reformni duh časa je pronicel tudi razne pedagoške sisteme in njih temelje ter jim vdahnil novega življenja.

Skoro neposredni stik pedagogike s filozofijo je provzročil vedno velik vpliv zadnje na prvo. Vzporeden razvoj je zanesel vzporedne smotre, razlika je v tem, da je pedagogika poleg smotra, ki si ga je stavila, iskala tudi pot v priti do njega, ideal realizovati.

Ne more se trditi, da je vladala katerikrat v vzgojstvu okostenelost; prevelikega praktičnega in socialnega pomena je. Da pa je dobilo šele v renesanci in reformaciji pravi temelj, priča zgodovina. Tu se pričinja šele pravi pomen vzgojevalnih ved in njih razvoja.

Kar so stari kulturni narodi le slutiti, je pričelo v poreformacijski dobi dobivati jasne oblike.

Slutili so stari grški modrijani, da je treba iti pri vzgoji in pouku z individualnega, s psihološkega stališča otroka in da jim kaže

*) Omladina.

**) Prof. Dr. Drtina: Ideali vzgoje.